

Oplæg af Nynne Meisner, antropolog og sundhedspolitisk konsulent hos Danske Fysioterapeuter.

Kontakt: nm@fysio.dk

1	<p>God formiddag alle sammen Jeg hedder Nynne og har glædet mig til at holde oplæg for jer her til morgen. I dag er jeg sundhedspolitisk konsulent hos danske fysioterapeuter, jeg skulle hilse. Men før jeg blev det, blev jeg sidste år færdiguddannet som antropolog, hvor jeg har specialiseret mig i danske ældre, og deres brug af hjælpemidler og velfærdsteknologier.</p>
2	<p>Det gjorde jeg med det her speciale der hedder: "hvad velfærdsteknologien gemte, en antropologisk analyse af ældre danskeres ibrugtagning og anvendelse af hjælpeteknologier" .</p> <p>Det er et speciale der er baseret på et halvt års feltarbejde hvor jeg bl.a. har opholdt mig på aktivitetscentre og et hjælpemiddelcenter, hvor jeg fulgte en hel del afprøvninger, samt besøgt en masse ældre i deres eget hjem og observeret og interviewet dem.</p>
3	<p>Det der pirrede min nysgerrighed og undrede mig da jeg begyndte at beskæftige mig med det her emne var, at der var en stor dobbelthed i den måde de ældre talte om deres hjælpemidler: på den ene side kunne den samme ældre side og omtale sin rollator eller badestol for en "følgesvend" eller en "uundværlig ven", på den anden side fortælle om, at vedkommende havde oplevet det som at miste sig selv, da de skulle se i øjnene at få et hjælpemiddel. Jeg tænkte: Hvad handler det her om? Og hvorfor bliver de ved med at tale om Dronning Ingrid's rollatorer!?</p> <p>Jeg vil gerne starte med at slå fast; hjælpemidler og velfærdsteknologier kan være og er i mange tilfælde en fantastisk hjælp for de ældre. Det har jeg set utrolig mange eksempler på, se når jeg her de næste ti minutter vil bombardere jer med nogle af de forklaringer jeg i mit specialeprojekt fandt på, hvorfor det er svært, er det simpelthen et spørgsmål om at vi ikke har hele dagen, og ikke, at jeg ikke ved, hvor gode hjælpemidler også er.</p>

Oplæg af Nynne Meisner, antropolog og sundhedspolitisk konsulent hos Danske Fysioterapeuter.

Kontakt: nm@fysio.dk

4	Det jeg vil bruge det næste ti minutter på, er at dykke ned i hvorfor det med hjælpemidler til ældre, somme tider er så svært, samtidig med at prøve at tale lidt om hvordan vi forhindrer at hjælpemidlerne ender i skuffer og skabe i stedet for at blive taget i brug.
5	Lad mig starte med det grundlæggende: I Danmark har vi mange symboltunge "dimser": ting og sager, der markerer særlige overgange eller vigtige tidspunkter i vores liv, og som påvirker os, når vi står med dem. Det kan være når vi prøver en brudekjole eller køber en barnevogn til vores første barn, det kan være hædersbetegnelser som studenterhuer eller medaljer. Altså ting der siger: Jeg <i>er</i> nu noget specifikt, jeg hører til en <i>særlig</i> gruppe. En af de ting jeg fandt ud af, er at rollatorer på sin vis hører til i denne her gruppe af symbol-tunge ting, men i modsætning til de andre jeg har med her, er det ikke et symbol på at man træder ind i noget entydigt positivt.
6	Derimod er hjælpemidler et symbol der er et mix imellem to ting: på den ene side er det de ældre håber at opnår med hjælpemidlerne at bevare eller genfinde noget frihed, uafhængighed og selvstændighed – alle tre begreber der i den danske kultur hører tæt sammen med at blive betragtet som en fyldgyldig person -, og på den anden side oplever mange ældre at det at få et hjælpemiddel er stigmatiserende og netop et tab af evnen til at kunne tage vare på sig selv.
7	Jeg har taget et eksempel med fra en reklame for en hvilestol, hvor producenten nedenunder skriver "livskvalitet gennem uafhængighed" og det kan de ældre sådan set sikkert være med på – at man kan få mange hjælpemidler der er smarte og kan hjælpe med mange ting – men det de samtidig står med, er frygten for at blive "sådan en der gror fast i sådan en stol foran fjernsynet, og aldrig kommer ud.
8	Jeg har taget et citat med fra Jørgen, som jeg interviewede umiddelbart før han skulle ind og afprøve en elscooter: <i>Jørgen: "Men jeg skal sige dig, rollatoren den stod stille i et halvt år efter jeg havde fået den"</i> <i>Interviewer: "Hvordan kan det være?"</i>

Oplæg af Nynne Meisner, antropolog og sundhedspolitisk konsulent hos Danske Fysioterapeuter.

Kontakt: nm@fysio.dk

	<p><i>Jørgen: "Ja, men jeg følte ligesom ikke jeg var klar til det, jeg ville ikke gå på gaden og folk så skulle tænke: "Se der kommer en af de der gamle idioter, sådan en handicappet en"</i></p> <p><i>Mand, 89</i></p>
9	<p>Jeg vil argumentere for, at en af årsagerne til, at de ældre oplever denne ambivalens er, at der er sket et skift, i den måde vi ser på alderdom i hele den vestlige verden: Hvor man for halvtreds år siden havde en mere "Tilbagetræknings"-agtig opfattelse alderdom, hvor det galt om at nyde sit otium efter at man havde ydet, og lægge benene op, er vi i dag i et paradigme der i forskningen betegnes som "Aktiv"- eller "succesfuld"-aldring, hvor idealet er, at man skal holde sig aktiv hele livet, og ikke acceptere fysisk tilbagegang.</p>
10	<p>Samtidig lever vi generelt i en temmelig ungdomsfikseret kultur, med et højt fokus på hvad kroppen bør- og ikke bør være.</p>
11	<p>Der er sådan set ikke nogen af de ældre jeg snakker med, som har noget imod at blive gammel, hvis bare de kan gøre det på denne her måde: Med nydelse og selvstændighed</p>
12	<p>Men det de frygter vil ske er en situation der minder mere om denne her: Hvor man er dybt afhængig af hjælp fra andre, og skal omgive sig med ting, der minder en om alle de ting man har mistet, ting man bruger af nød, i stedet for ting man selv har valgt af lyst.</p>
13	<p>En kvinde jeg interviewede sagde sådan her til mig: <i>"Der er ikke nogen stolthed ved at blive svag, jeg gider ikke være sådan svag.. Jeg vil være stærk indtil jeg falder død om.. Jeg behøver ikke ligefrem at løbe Marathon, men jeg vil gerne være sådan en der.. Jeg har altid dyrket meget gymnastik, det måtte jeg jo også opgive sidste år, for jeg kunne ikke klare det."</i></p> <p><i>Kvinde, 67</i></p> <p>Et vidtrækkende eksempel på succesfuld og aktiv aldring er hele rehabiliteringsdagsordenen, der har betydet et veritabelt paradigmeskifte i den offentlige tilgang til ældre, under overskriften "længst muligt i eget liv".</p>

Oplæg af Nynne Meisner, antropolog og sundhedspolitisk konsulent hos Danske Fysioterapeuter.

Kontakt: nm@fysio.dk

	<p>Der er ingen tvivl om, at denne tilgang har ført mange gode ting med sig, men samtidig, når man ”siger længst muligt i eget liv”, siger man jo samtidig noget om hvad der kommer bagefter, eller rettere ikke bagefter, hvis rehabiliteringen eller den aktive livsstil ikke lykkedes i hele livsforløbet. Hvad der kommer efter punktet hvor man får sit hjælpemiddel og i de ældres egne øjne træder ud af den aktive/succesfulde aldring, er mere skræmmende og uvist.</p>
14	<p>Jeg vil gerne skifte spor nu, og komme med en masse små tillægseksempler på, hvorfor det med hjælpemidler kan være vanskeligt.</p> <p>Det første kan illustreres med det billede jeg har taget med her, der viser en krog med et skilt hvor der står ”reserveret rollator” og hvor en kvinde på over 90 med sammenfald i ryggen har låst sin rollator fast til, og så er der kommet en, og har sat sin cykel foran. Den kvinde jeg var og interviewe der, ville simpelthen ikke have en chance for at rykke den cykel. Det som det her eksempel illustrerer, desværre i blandt mange fra mit feltarbejde er, at der stadig er en del markante forhindringer for at bevæge sig med sit hjælpemiddel i det offentlige rum: det kan være her, hvor folk ikke tænker sig om og tager hensyn, eller det, at der kan være svært at komme sikkert med bussen, hvis man er rollatorbruger. Desværre, har jeg også hørt ældre fortælle eksempler på at folk vrisser af dem på gaden, fordi de går langsomt eller fylder på fortovet. Det siger sig selv, at det er ødelæggende for ældres mod på at begive sig ud i det offentlige rum med et hjælpemiddel.</p>
15	<p>Det næste eksempel er selve afprøvningserne af hjælpemidler, hvor jeg undrede mig over at mange af de ældre jeg mødte var nervøse før en afprøvning, eller eksempelvis havde sovet rigtig dårligt eller taget ekstra medicin. Det jeg fandt frem til var, at der er rigtig meget på spil for de ældre, både meget at vinde og tabe, hvilket det næste eksempel jeg har taget med fra mit feltarbejde illustrerer. Og det her er et uddrag fra mine feltnoter</p>
16	<p>Den ældre herre</p> <p>I dag er der åbent hus i Hjælpemiddelcentrets udstilling. Det er lidt råt i vejret, så mange har store frakker, som de bakser rundt med. Jeg går ned af gangen mod</p>

Oplæg af Nynne Meisner, antropolog og sundhedspolitisk konsulent hos Danske Fysioterapeuter.

Kontakt: nm@fysio.dk

	<p>venteværelset, da jeg passerer en afprøvning på gangen. Det er en ældre herre, hans datter og en terapeut. Datteren bærer den ældre herres lange, marineblå uldjakke over sin arm, sammen med sin egen. De er begge klædt i høj kvalitets tøj og briller i afdæmpede farver og taler rigsdansk. Den autoritet som han ellers udstråler, står i kontrast til den situation han befinder sig i. Han sidder på en trehjulet cykel og må kæmpe noget for at få den til at køre, og for at styre den.. Han er flere gange ved at miste kontrollen og er tæt på væggen. Datteren ser lidt bekymret til, men holder sig på respektfuld afstand. Terapeuten prøver at give et par råd, men det ser ikke ud til at virke, og ret hurtigt står han ned af cyklen, så han har den mellem sine ben retter på sine briller og tørrer lidt fugt af brynet. Han siger henvendt til sin datter: "Du må sgu undskylde, at jeg er så dum, som jeg er". Datteren ser på sin far: "Du er da ikke dum far..". Han kigger ned i gulvet. "Nej, nej.. Men udygtig.... Nej jeg tror, at vi er nødt til at droppe idéen igen.. Det er i og for sig ærgerligt, for det var min eneste mulighed for at komme ud og få lidt frihed igen.." (efterår 2017)</p> <p>Jeg ved godt, at det her eksempel er lidt en mood-killer og jeg vil igen gerne understrege, at hjælpemidler kan mange fantastiske ting, men det som det her eksempel illustrerer er, at hjælpemidler er betydningstunge og på sin vis potente objekter, der kræver at vi der arbejder med det, og ikke mindst hele det politiske lag der virkelig har jathatten på når det kommer til hjælpemidler, er nødt til <i>også</i> at have et skarpt fokus på det der er svært og skurer ved hjælpemidler, hvis vi skal gøre os håb om at opnå de potentialer der ligger.</p>
17	<p>Den sidste ting jeg vil berøre, før jeg perspektiverer lidt, er en meget vigtig pointe, nemlig det, at hjælpemidler stort set aldrig fungerer som en puslespilbrik, der ubesværet kan glide ind i ældres hverdag. Når man kommer hjem til ældre hjælpemiddelbrugere, ser man ofte, at der er indrettet særlig zoner i hjemmet, som den ældre bruger til daglig, og en del af hjemmet der har mere museal karakter. Eksempelvis har rigtig mange ældre en zone med en lænestol og et tv som centrum, hvor de har arrangeret for eksempel piller, kalender,</p>

Oplæg af Nynne Meisner, antropolog og sundhedspolitisk konsulent hos Danske Fysioterapeuter.

Kontakt: nm@fysio.dk

	<p>læsebriller, strikkesøj, smøger, negleklippere og andre fornødenheder i det daglige inden for rækkevidde. Ofte består de ældre hjælpemiddelbrugeres hjem og hverdag af nogle stærke vaner, systemer og måder at gøre tingene på, som kræver mange kræfter for den ældre at arrangere rundt i.</p>
18	<p>Det bevirker, at de fleste hjælpemidler skal hænge sammen med andre genstande, kompetencer og systemer, for at komme til at kunne fungere i hverdagen. Jeg har taget et eksempel med på en anden ældre dame der har været enke i en del år, der er meget plaget af gigt og stærkt nedsat syn:</p> <p>Hun havde det problem at hun vågner om natten, og har svært ved at falde i søvn, og ligger og bliver ked af det. Hun har fundet ud af, at det hjælper hende at læse, men for at gøre det, har det krævet at hun har fået hjælp til at få et abonnement på magnaprint-bøger, at hun har sine læsebriller liggende indenfor rækkevidde, at hun har anskaffet og prøvet sig igennem en række forstørrelsesglas, for at finde frem til det her firkantede et, og så samtidig få sat en stærk lyskilde op og have et system af puder, som hun kan støtte sine arme med, så det ikke gør for ondt at holde bogen. Hvis bare én af tingene mangler, fungerer systemet ikke. Det kræver en hel del arbejde at konstruere og vedligeholde de her systemer, i takt med af den fysiske funktionsevne svækkes.</p>
19	<p>Nu vil jeg gerne perspektivere lidt, og prøve at komme lidt nærmere på hvor jeg tror, at fokus på hjælpemiddelområdet med fordel kunne ligge i fremtiden.</p> <p>For det første, vil jeg starte med noget af det der fungerer rigtig godt, nemlig terapeuternes stærke evne til at læne sig ind i relationen til hjælpemiddelbrugeren, på en måde der hjælper med at skabe tryghed og understøtte det nødvendige samarbejde om at få et nyt hjælpemiddel til at fungere.</p> <p>Disse konkrete kompetencer; at møde, se og tage hånd om hjælpemiddelbrugeren, er fundamentet for, at ibrugtagningen er et hjælpemiddel bliver en succes.</p>

Oplæg af Nynne Meisner, antropolog og sundhedspolitisk konsulent hos Danske Fysioterapeuter.

Kontakt: nm@fysio.dk

	Så mere fokus på det.
20	<p>Det andet jeg mener er vigtigt at få fokus på, er det som den norske forsker Bjørn Hofmann kalder teknomagi, som er et begreb han, lidt groft sat op, bruger til at beskrive den udbredte, og måske let overdrevne, begejstring og benovelse for al hjælpeteknologi der kan blinke og dutte. Når man læser rapporter og hører taler om hjælpeteknologier fra beslutningstagere, er det tydeligt at de har iført sig den helt store ja-hat – det er også forjættende, ja mageløst, når vi kun er få år fra at få en robot der kan ordne det hele. Hele den her begejstring, betyder for det første at der bliver meget lidt plads til at arbejde med de ting der er problematiske, og dermed også mindre plads til at blive klogere – hvis vi skal blive bedre må vi se på <i>alle effekterne</i> der kommer når man introducerer hjælpeteknologier. For det andet skaber det et pres på sundhedssystemet for i meget høj fart at implementere en masse teknologier, hvoraf det måske ikke er det hele der i sidste ende, helt lever op til sit gyldne image – vi kan ikke gøre det hele, vi skal gøre noget, så udvælgelsen af det vi gør, skal være intelligent.</p>